

УДК 342.721:347.788.4:341.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.78>

## ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА МЕДИЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

**Пономарьова О.О.,***кандидат юридичних наук, старший дослідник,**старший науковий співробітник**відділу дослідження прав інтелектуальної власності та прав людини**у сфері охорони здоров'я**НДІ інтелектуальної власності НАПрН України**ORCID: 0000-0002-8232-3748*

### **Пономарьова О.О. Правове регулювання права на медичне зображення: порівняльно-правовий аналіз.**

Ця стаття досліджує правове регулювання права на медичні зображення як важливий аспект права інтелектуальної власності та права на приватність. У дослідженні здійснено всебічний аналіз різних підходів до тлумачення поняття «медичне зображення» у правових рамках, з урахуванням його багатовимірної природи, що охоплює як економічні, так і моральні аспекти.

У роботі розглядається суб'єктивна складова, зосереджена на індивідуальній згоді на використання зображення, та об'єктивна складова, яка визнає саме зображення об'єктом інтелектуальної власності.

Стаття порушує критичні питання, пов'язані з несанкціонованою комерціалізацією медичних зображень, і аналізує, як ця практика суперечить праву на приватність, особливо в цифровому середовищі, де відтворення та поширення зображень стало надзвичайно доступним. Особлива увага приділяється викликам у досягненні балансу між свободою вираження поглядів і захистом приватності, що залишається спірною сферою сучасної юриспруденції, зокрема щодо публічних осіб, чий зображення можуть використовуватися з комерційною метою без попередньої згоди.

У дослідженні розглянуто міжнародні правові механізми, що регулюють право на медичні зображення, зокрема положення Європейської конвенції з прав людини, Статуту ООН та національних законодавчих актів. Ці механізми створюють основу для гармонізації правових стандартів у різних юрисдикціях, хоча на практиці існують значні труднощі з їх узгодженням впровадженням.

У висновку дослідження пропонує розробку ефективних правових і технологічних механізмів, які дозволять узгодити інтереси власників зображень із суспільною потребою у медичному прогресі. До таких пропозицій належать удосконалення систем ліцензування, впровадження електронних баз даних прав на зображення, посилення санкцій за порушення та просування міжнародної співпраці для гармонізації правових стандартів. У статті наголошується, що лише комплексний підхід, який інтегрує етичні, правові та технологічні компоненти, може забезпечити належний захист права на медичні зображення та сприяти розвитку систем охорони здоров'я у глобальному масштабі.

**Ключові слова:** право на зображення, інтелектуальна власність, приватність, медична візуалізація.

### **Ponomareva O.O. Legal regulation of the right to medical images: a comparative legal analysis.**

This article examines the legal regulation of the right to medical images as a significant aspect of intellectual property law and privacy rights. The research provides a comprehensive analysis of different approaches to interpreting the concept of «medical image» within legal frameworks, exploring its multifaceted nature that encompasses both economic and moral dimensions. The study investigates the subjective aspect, focusing on individual consent for image use, and the objective aspect, which recognizes the image itself as an intellectual property object.

The article addresses critical issues related to the unauthorized commercialization of medical images and analyzes how this practice conflicts with privacy rights, especially in the digital environment where reproduction and distribution of images have become increasingly accessible. Particular attention is devoted to the challenges of balancing freedom of expression with privacy protection, which remains a contentious area in modern jurisprudence, especially concerning public figures whose images may be used for commercial purposes without prior consent.

The research examines international legal mechanisms that govern the right to medical images, including provisions from the European Convention on Human Rights, the UN Charter, and various

national legislative frameworks. These mechanisms create the foundation for harmonizing legal standards across different jurisdictions, although significant challenges remain in ensuring consistent implementation.

In the context of medical imaging, the article highlights the ethical principles that should underpin the use of patient images, emphasizing informed consent as the cornerstone of ethical practice. It also explores the technological aspects of protecting medical images through encryption, access control, and regular system audits to prevent unauthorized access.

The study addresses the significant disparities in access to medical imaging technologies between high-income and low-income countries, noting how these disparities affect healthcare outcomes and exacerbate existing inequalities. The article suggests that improving access to medical imaging requires not only technological solutions but also political will and international cooperation.

The research concludes by proposing the development of effective legal and technological mechanisms that can reconcile the interests of image owners with societal needs for medical advancement. These proposals include enhancing licensing systems, implementing electronic databases of image rights, strengthening sanctions for violations, and promoting international cooperation to harmonize legal standards. The article emphasizes that only a comprehensive approach that integrates ethical, legal, and technological components can ensure adequate protection of the right to medical images while facilitating the development of healthcare systems globally.

**Key words:** image rights, intellectual property, privacy, medical imaging.

**Постановка проблеми.** Сучасне суспільство характеризується швидким розвитком цифрових технологій, що кардинально змінює способи створення, зберігання та розповсюдження зображень. У зв'язку з цим питання правового регулювання права на зображення набуває все більшої актуальності. Право на власне зображення є невід'ємною частиною інтелектуальної власності, адже воно гарантує особі можливість контролювати використання свого візуального образу та отримувати від нього економічні та моральні вигоди. Водночас, сучасні технології дають змогу легко копіювати та поширювати зображення, що часто суперечить праву особи на приватність і може призводити до незаконної комерціалізації її образу.

Юридичні дослідники відзначають, що поняття зображення має багатовимірну природу. Деякі автори трактують його як карикатурний аспект особистості, відображений у літературних творах, тоді як інші розглядають зображення як відображення справжньої особистості. Сучасне законодавство розглядає право на особисте зображення як обов'язковий елемент прав інтелектуальної власності, базуючись на принципі, що лише сама особа має право отримувати вигоди від використання свого зображення, а також створювати та зберігати приватну сферу, пов'язану з її візуальною проекцією.

У статті буде розглянуто юридичну природу цього права, його суб'єктивну та об'єктивну складові, а також виклики, пов'язані з його реалізацією в умовах глобалізації та цифровізації. Особлива увага приділятиметься суперечностям між правом на приватність, свободою вираження та комерційним використанням зображення, що є актуальним питанням як для звичайних громадян, так і для публічних осіб.

**Стан опрацювання проблематики.** Концепція права на зображення має різноманітні інтерпретації в науковій літературі. Дослідження показують, що це право набуває особливої актуальності в сучасному цифровому середовищі, де використання зображень особи набуло безпрецедентних масштабів.

Право на особисте зображення розглядається багатьма дослідниками як невід'ємний компонент прав інтелектуальної власності. М. Мадоу відзначає, що це право дозволяє особі контролювати комерційне використання свого візуального образу та забезпечує можливість отримувати економічні вигоди від його експлуатації [1]. Розвиваючи цю думку, вчений підкреслює дуальну природу права на зображення, яке, з одного боку, має економічний вимір, а з іншого – моральний аспект, пов'язаний із захистом особистої гідності та цілісності.

С. Грір у своїх працях наголошує на складності правового статусу зображення, зазначаючи, що сучасне право охоплює як авторські права, так і персональні права, пов'язані з захистом візуального образу особи [2]. Особливу увагу дослідник приділяє міжнародним аспектам захисту права на зображення, відзначаючи суттєві відмінності в правових механізмах захисту цього права в різних юрисдикціях. Грір також підкреслює, що технологічний розвиток створює нові виклики для правового регулювання, які вимагають розробки інноваційних правових механізмів.

А. Разон та Ж. Доміно розглядають право на зображення в контексті права на приватність, аналізуючи судову практику та законодавчі акти різних країн [3]. Вони стверджують, що право на зображення є неоднозначним, оскільки може інтерпретуватися як аспект права на приватність або

як окрема категорія інтелектуальної власності. Науковці також досліджують, як різні правові системи розв'язують суперечності між правом на приватність та свободою вираження, особливо коли йдеться про публічних осіб та їхні зображення.

В. Ландес у своїх роботах досліджує економічні аспекти права на зображення, приділяючи особливу увагу механізмам ліцензування [5]. Він стверджує, що договірні відносини між власниками зображень та користувачами можуть сприяти встановленню чітких правил використання зображень, знижуючи ризики порушення прав та забезпечуючи прозорість комерційних операцій.

У контексті медичної візуалізації Р. Дженніфер і Е. Антуанетта аналізують етичні та правові аспекти використання медичних зображень [6]. Вони підкреслюють, що використання таких зображень без попередньої згоди пацієнтів не лише порушує приватність, а й може мати серйозні юридичні наслідки для медичних закладів. Вчені наголошують на необхідності впровадження сучасних технологічних рішень для захисту конфіденційності медичних даних.

Д. Флейрі розглядає етичні принципи, що повинні лежати в основі використання медичних зображень [7]. Він наголошує на важливості інформованої згоди та поваги до автономії пацієнта як основи етичної практики в медичній візуалізації. Дослідник також аналізує вплив культурних та соціальних факторів на сприйняття приватності в контексті використання медичних зображень.

М. Кавана та співавтори досліджують проблеми доступу до медичних зображень у глобальному контексті, акцентуючи увагу на нерівності у доступі до сучасних технологій візуалізації між країнами з різним рівнем економічного розвитку [11]. Вони також аналізують роль медичної грамотності у забезпеченні правильної інтерпретації результатів медичної візуалізації пацієнтами.

Незважаючи на значний доробок науковців, залишаються дискусійними або невирішеними кілька аспектів правового регулювання права на зображення. Зокрема, суперечливим залишається питання балансу між комерційним використанням зображень та захистом приватності, особливо в контексті соціальних мереж та цифрових платформ. Також потребують подальшого дослідження механізми гармонізації міжнародних та національних стандартів захисту права на зображення в умовах глобалізації.

Недостатньо дослідженими залишаються правові аспекти використання штучного інтелекту для аналізу медичних зображень, зокрема питання відповідальності за помилкові діагнози, засновані на автоматизованому аналізі. Крім того, потребують додаткового вивчення правові механізми забезпечення рівного доступу до технологій медичної візуалізації в різних регіонах світу, особливо в контексті соціально-економічних диспропорцій між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються.

**Метою** даної статті є комплексний аналіз правового регулювання права на зображення.

**Виклад основного матеріалу.** Правове регулювання права на зображення ґрунтується на переконанні, що кожна особа має виключне право контролювати використання свого візуального образу. Це право базується на принципі, що лише сама особа має право отримувати вигоди від відтворення свого зображення та забезпечувати збереження своєї приватної сфери. Навіть якщо право на зображення належить до категорії інтелектуальної власності, воно перебуває під впливом конституційних цінностей, таких як свобода вираження та право на приватність [1].

Юридична природа цього права має як економічний, так і моральний вимір. Економічний аспект полягає в тому, що власник зображення має право отримувати фінансову винагороду від комерційного використання свого образу. Моральний вимір пов'язаний із захистом гідності та особистісної цілісності, що є особливо важливим для публічних осіб, чиє зображення може використовуватися комерційними структурами без попередньої згоди. Як зазначає М. Мадоу, порушення цього права може призвести до серйозних моральних та юридичних наслідків для особи [1].

Одним із ключових елементів правового регулювання є поділ на суб'єктивний і об'єктивний аспекти. Суб'єктивний аспект зосереджується на згоді особи на використання її зображення. Він передбачає, що будь-яке відтворення або використання зображення без попередньої згоди є незаконним. Цей підхід забезпечує право особи самостійно вирішувати, чи бажає вона, щоб її зображення було використано для комерційних або інших цілей. На офіційному сайті Міністерства юстиції США, зазначено, що поширення інтимних зображень або відео без згоди особи порушує її приватність і може бути незаконним. [4].

Об'єктивний аспект полягає у визнанні самого зображення як об'єкта інтелектуальної власності. Це означає, що зображення має певну вартість і може бути використане як майнове благо. Правова охорона охоплює не лише процес відтворення, а й комерційну експлуатацію зображення. У цьому контексті важливо враховувати, що навіть якщо зображення створено у публічному просторі, його використання без згоди особи, що зображена, суперечить принципам захисту приватності [1].

Проблематика використання зображення набуває особливого значення в контексті захисту приватності. Право на зображення тісно пов'язане з правом на приватність, оскільки зображення

може містити інформацію, яка дозволяє ідентифікувати особу. На думку С. Грір, зображення є відображенням справжньої особистості, і тому його несанкціоноване використання може порушувати приватність і права людини [2]. Це особливо актуально для публічних осіб, чиї зображення часто використовують для реклами або інших комерційних цілей без їхньої згоди.

Важливим питанням є також баланс між свободою вираження та правом на приватність. З одного боку, свобода вираження є конституційним правом, яке дозволяє вільно поширювати інформацію, у тому числі й візуальну. З іншого боку, право на приватність гарантує, що особа зможе контролювати використання свого образу. У цьому контексті виникає необхідність визначення меж, за яких комерційне використання зображення не порушує права власника. М. Мадоу приходить до висновку, що необхідно встановлювати чіткі критерії для визначення незаконного використання зображення [1].

Хоча право на зображення належить до категорії інтелектуальної власності, його правовий статус має деякі особливості. Авторські права традиційно належать художникам та творцям, однак право на зображення охоплює також питання персональних прав. Закон про авторське право, з одного боку, обмежує це право лише для графічних митців, але з іншого – права особи на її зображення розширюються за рахунок особистісних прав. Це означає, що незалежно від того, хто створив зображення, особа, яка є об'єктом цього зображення, має право контролювати його використання. А. Разон та Ж. Доміно, це право є ключовим елементом для забезпечення монетизації особистого образу, а також збереження особистісної гідності [3].

Комерціалізація зображення без попередньої згоди порушує не лише права власника, але й створює ризики для його репутації та економічних вигод. Особливо це стосується публічних осіб, чиє зображення може використовуватися рекламодавцями або іншими комерційними структурами без дозволу. Така ситуація призводить до конфлікту між правом на приватність і свободою економічної діяльності, що вимагає пошуку ефективних механізмів регулювання цього процесу.

Міжнародне право відіграє важливу роль у захисті права на зображення. За даними досліджень, правове регулювання цього права базується на низці міжнародних договорів і конвенцій, серед яких важливе місце займають положення Європейської конвенції з прав людини (ECHR) та Статут ООН. Наприклад, згідно з ECHR, кожна людина має право на приватне та сімейне життя, що включає й право на захист особистого образу [1]. Крім того, визнання права на зображення може бути знайдено у Загальній декларації прав людини, зокрема в статтях, що гарантують право на приватність та особисту недоторканість.

Також важливою є регуляція цього права на регіональному рівні. У багатьох країнах право на зображення вважається окремою галуззю права, яка інтегрується до системи інтелектуальної власності. Наприклад, у США та країнах Європи застосовуються різноманітні законодавчі акти, що регулюють використання зображень, забезпечуючи права власників як з точки зору авторського права, так і з точки зору персональних прав. Однак незважаючи на існуючі правові механізми, виникають численні суперечності, пов'язані з визначенням меж комерційного використання зображення без попередньої згоди особи.

Суб'єктивний аспект права на зображення передбачає, що особа, чиє зображення використовується, має право давати або відмовлятися від його використання. Це означає, що будь-яке відтворення, копіювання або комерціалізація зображення без попередньої згоди порушує це право. Відсутність згоди є однією з ключових ознак незаконного використання зображення, що може стати підставою для судових позовів та стягнення компенсацій. Також слід зазначити, що недотримання принципу інформованої згоди є основною причиною порушень прав на зображення [4].

Об'єктивний аспект полягає у визнанні самого зображення як об'єкта інтелектуальної власності. Незалежно від того, хто створив зображення, воно має свою економічну та моральну вартість, що підлягає охороні законом. Це дозволяє власнику зображення контролювати його комерційне використання та отримувати винагороду від його відтворення. Таким чином, юридичний захист зображення охоплює як питання авторського права, так і персональних прав особи. Це підтверджує необхідність узгодження правових норм, що регулюють використання зображень, з метою забезпечення як економічних, так і етичних інтересів власників [1].

Однією з найактуальніших проблем сучасного права є питання комерціалізації зображення без попередньої згоди особи. Незаконне використання зображення може не лише порушувати право на приватність, а й створювати фінансові збитки для власника, позбавляючи його можливості отримувати винагороду за комерційне використання свого образу. Як зазначає М. Мадоу, використання особистого зображення без дозволу суперечить як моральним, так і економічним інтересам особи [1].

Проблема комерціалізації стає ще гострішою у випадках, коли зображення використовується публічними фігурами без їхньої згоди, що часто призводить до судових позовів та конфліктів між

правовласниками та комерційними структурами. Така практика викликає серйозні суперечності між правом на свободу вираження та правом на захист приватності. Законодавство багатьох країн поступово адаптується до цих викликів, проте ще залишається багато не вирішених питань щодо визначення меж комерційного використання зображень, зокрема у публічних місцях.

Міжнародне право надає важливу основу для захисту права на зображення, яке розглядається як частина загальних прав людини. Наприклад, Європейська конвенція з прав людини (ECHR) гарантує право на приватне та сімейне життя, що включає право на захист особистого образу. Крім того, Статут Організації Об'єднаних Націй та Загальна декларація прав людини визнають право на приватність як фундаментальне. Це створює міжнародну правову базу, яка надалі може бути використана для розробки національного законодавства, спрямованого на захист права на зображення [1].

На регіональному рівні, у багатьох країнах право на зображення інтегроване в систему інтелектуальної власності. Наприклад, у США та країнах Європи існують законодавчі акти, які регламентують використання зображень як у контексті авторського права, так і з точки зору персональних прав. Однак виникають питання, пов'язані з визначенням власника зображення у випадках спільного створення або коли зображення було отримано у публічному просторі. Ці питання залишаються предметом активних дискусій серед правознавців і судових органів [2;3].

Незважаючи на те, що існують численні законодавчі та нормативні акти, які спрямовані на захист права на зображення, їх реалізація часто стикається з численними викликами. По-перше, існує проблема забезпечення ефективного контролю за дотриманням законодавства. Недостатні ресурси правоохоронних органів, слабка система моніторингу та відсутність чітких механізмів застосування санкцій призводять до того, що порушення прав часто залишаються безкарними.

По-друге, швидкий розвиток технологій створює нові форми порушень, до яких законодавство не завжди встигає адаптуватися. Наприклад, цифрове копіювання та поширення зображень через інтернет дозволяють зловмисникам швидко розповсюджувати матеріали без згоди правовласника. Як зазначає С. Грір, сучасні цифрові технології вимагають створення нових правових інструментів, які б могли ефективно протидіяти таким загрозам [2].

Також важливим викликом є забезпечення балансу між комерційними інтересами та захистом прав особи. Часто комерційні структури прагнуть використовувати зображення для отримання фінансової вигоди, що суперечить праву особи на контроль за використанням свого образу. Це призводить до численних судових суперечок, де вирішальним стає питання визначення законності використання зображення без попередньої згоди [1].

Одним із можливих шляхів вирішення проблеми несанкціонованого використання зображень є впровадження систем ліцензування. Умовою ліцензування є укладення договорів, за якими власники зображень надають право на їх використання за певну винагороду. Це дозволяє не лише захистити права особи, а й забезпечити законну комерційну експлуатацію її образу. Як відзначає В. Ландес, договірні відносини між власниками зображень та користувачами можуть сприяти встановленню чітких правил і процедур, що регулюють використання зображень [5]. Такий підхід дозволяє знизити ризики порушення прав та забезпечити прозорість комерційних операцій.

Сучасне медичне право також активно розвивається в контексті захисту прав на медичне зображення. Право на медичне зображення є важливим для забезпечення якості медичних послуг, оскільки воно дозволяє контролювати використання зображень, отриманих під час діагностики та лікування. Законодавство, що регулює медичну візуалізацію, охоплює як конституційні норми, так і спеціальні нормативні акти, що визначають стандарти безпеки та етичної практики у використанні медичних зображень.

Як зазначає Р. Дженніфер і Е. Антуанетта, використання медичних зображень без попередньої згоди пацієнта порушує не лише приватність, а й може призводити до серйозних юридичних наслідків [6]. При цьому важливо, щоб медичні установи впроваджували сучасні заходи безпеки, такі як шифрування даних, контроль доступу та регулярний аудит систем, для запобігання несанкціонованому доступу до медичних зображень.

Окрім чисто юридичних норм, важливу роль у регулюванні права на зображення відіграють етичні та моральні принципи. Медичні та правозахисні організації підкреслюють, що право на приватність є невід'ємною складовою людської гідності. Як зазначає Д. Флейрі, етична відповідальність медичних працівників полягає у забезпеченні того, щоб будь-яке використання зображень пацієнтів відбувалося з повагою до їхніх особистих прав та автономії [7]. При цьому особлива увага приділяється отриманню інформованої згоди, яка є основою етичної практики у будь-якій сфері охорони здоров'я.

Етичний підхід до використання зображень також вимагає врахування соціально-економічних та культурних чинників, що впливають на сприйняття приватності. Наприклад, у випадках, коли

зображення використовується в публічних кампаніях або рекламі, необхідно забезпечити, щоб особа, чиє зображення використовується, не зазнавала дискримінації або образ. Таким чином, етичний аспект правового регулювання права на зображення стає надзвичайно багатограним і потребує постійного обговорення серед фахівців різних галузей.

Попри існуючі правові норми, практика показує, що механізми захисту права на зображення потребують подальшого вдосконалення. Однією з основних проблем є недостатня адаптація законодавства до швидкого розвитку цифрових технологій, що дозволяють легко копіювати та поширювати зображення. У цьому контексті необхідно розробити нові правові інструменти, які б дозволили оперативно реагувати на нові виклики. Наприклад, розширення систем ліцензування, запровадження електронних баз даних з правами на зображення та посилення санкцій за їхнє порушення можуть стати важливими кроками на цьому шляху.

Ще одним викликом є забезпечення ефективного застосування правових норм. Незважаючи на те, що законодавство у багатьох країнах передбачає захист права на зображення, його реалізація часто ускладнюється недосконалістю системи правозастосування, відсутністю спеціалізованих органів контролю та недостатнім фінансуванням. Тому необхідно забезпечити не лише розробку нових нормативно-правових актів, а й створення ефективних механізмів їхнього впровадження та моніторингу.

У контексті глобалізації важливою є також гармонізація правових норм між різними країнами. Міжнародні договори, такі як Європейська конвенція з прав людини, Загальна декларація прав людини ООН та інші, створюють базу для узгодження правових стандартів у сфері захисту особистого зображення. Таке інтернаціональне співробітництво дозволяє не лише підвищити рівень захисту прав осіб, а й сприяти розвитку єдиної системи правового регулювання, що відповідає сучасним викликам цифрової епохи.

На регіональному рівні, наприклад, в Африканському контексті, певні документи, такі як Африканська хартія, а саме стаття 5 зазначає, що «кожна особа має право на повагу до гідності, властивої людській істоті, та на визнання її правосуб'єктності», а також стаття 9 де «кожна особа має право отримувати інформацію та висловлювати і поширювати свої погляди відповідно до закону». Ці положення можуть бути інтерпретовані як основа для захисту особистих прав, включаючи право на зображення [8]. Аналогічно, у країнах Азії та Латинської Америки існують власні моделі правового регулювання, які враховують місцеві культурні та соціальні особливості, що, однак, потребують подальшої інтеграції з міжнародними стандартами.

Особливе місце серед правових питань займає сфера медичної візуалізації. Право на медичне зображення має критичне значення для забезпечення якості діагностики та лікування, адже воно дозволяє контролювати використання зображень, отриманих під час медичних процедур. Законодавство, що регулює цю сферу, поєднує конституційні принципи, адміністративні норми та судову практику, створюючи комплексну систему захисту як прав пацієнтів, так і прав медичних установ.

Наприклад, у США законодавство щодо медичних зображень тісно пов'язане з положеннями Закону про переносність та підзвітність медичного страхування (HIPAA), що забезпечують конфіденційність медичних даних. Водночас, судовою практикою у цій сфері свідчить про те, що несанкціоноване використання медичних зображень може призводити до значних юридичних санкцій і впливати на репутацію медичних установ. Тому ефективне правове регулювання медичної візуалізації вимагає не лише створення відповідних нормативних актів, а й впровадження сучасних технологічних засобів захисту, зокрема шифрування та контролю доступу [9].

Доступ до медичних зображень є важливим аспектом охорони здоров'я, оскільки він безпосередньо впливає на якість лікування та клінічні результати. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та Організація Об'єднаних Націй визнають, що рівний доступ до медичних технологій є критичним для забезпечення здоров'я населення. Проте між країнами з високим та низьким рівнем доходів існує значна нерівність у доступі до сучасних методів візуалізації.

Дослідження показують, що в країнах з низьким рівнем доходів кількість медичних пристроїв суттєво нижча порівняно з розвиненими країнами. Наприклад, згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, кількість пристроїв для візуалізації в деяких регіонах може становити лише 0,5 пристроїв на 10 000 осіб, тоді як у розвинених країнах цей показник у кілька разів вищий [10]. Це створює серйозні виклики для систем охорони здоров'я, оскільки обмежений доступ до медичних зображень може призвести до затримок у діагностиці та лікуванні хвороб.

Окрім технічних аспектів, важливим є підвищення рівня медичної грамотності населення. Доступ пацієнтів до своїх медичних зображень може сприяти підвищенню їхньої обізнаності про стан здоров'я та активнішій участі у процесі лікування. Проте, як зазначають М. Кавана, та співавтори, без належного супроводу фахівців пацієнти можуть неправильно інтерпретувати отримані дані, що потенційно може завдати шкоди [11]. Тому необхідно розробляти чіткі інструкції та рекомендації

для пояснення результатів медичної візуалізації, забезпечуючи баланс між прозорістю та захистом від некоректного тлумачення.

Соціально-політичні чинники відіграють важливу роль у забезпеченні рівного доступу до медичних зображень. Політична нестабільність, системна дискримінація та економічні обмеження можуть значно вплинути на доступність сучасних медичних технологій у малорозвинених країнах. Ці чинники не лише ускладнюють забезпечення медичної допомоги, але й посилюють існуючі нерівності в охороні здоров'я [12].

Ініціативи, спрямовані на покращення доступу до медичних послуг, включають розвиток мобільних клінік, впровадження телемедицини та створення партнерств між урядами та міжнародними організаціями. Такі проекти можуть допомогти зменшити розрив між високорозвиненими країнами та країнами, що розвиваються, забезпечуючи необхідні технології для діагностики та лікування [13]. Водночас, важливо враховувати етичні аспекти цих ініціатив, адже збільшення доступу до медичних зображень повинно відбуватися за умов повної прозорості та захисту прав пацієнтів.

Міжнародні та національні нормативно-правові акти відіграють ключову роль у регулюванні права на зображення та медичної візуалізації. У Європейському Союзі, наприклад, правове регулювання базується на положеннях Європейської конвенції з прав людини, зокрема на статті 8, яка гарантує право на приватне та сімейне життя. Також важливим є Статут Організації Об'єднаних Націй та Загальна декларація прав людини, що визнають право на приватність як фундаментальне. Ці міжнародні документи створюють основу для гармонізації національного законодавства у сфері захисту права на зображення [1].

На регіональному рівні, у різних країнах діють свої моделі правового регулювання, що враховують місцеві культурні та соціальні особливості. Наприклад, у багатьох країнах Північної Америки та Європи право на зображення інтегроване у систему авторського права, тоді як у деяких країнах Латинської Америки існують окремі нормативні акти, що регулюють питання використання зображень у комерційних цілях. Проте, незважаючи на численні позитивні аспекти, виникає потреба у постійному вдосконаленні нормативних механізмів для врахування новітніх технологій та глобальних викликів [2;3].

Правове регулювання в галузі медичної візуалізації охоплює декілька категорій законодавства:

1. Конституційне право. Це основа, що встановлює фундаментальні принципи прав людини та обов'язки держави щодо забезпечення доступу до охорони здоров'я. Конституційне право визначає, що кожна особа має право на приватне життя, що включає захист особистого зображення [7].

2. Законодавче право. Адміністративні акти та нормативні документи, що регламентують стандарти надання медичних послуг, включаючи вимоги до використання медичних зображень, є важливими для забезпечення належного рівня охорони здоров'я. Ці документи також містять положення щодо захисту конфіденційності та прав пацієнтів.

3. Судова практика. Рішення судів створюють прецеденти, які визначають правовий статус використання зображень, а також встановлюють межі застосування санкцій за порушення права на зображення. Ці рішення мають важливе значення для розвитку правової системи у сфері охорони здоров'я [6].

У контексті збройних конфліктів міжнародне гуманітарне право, зокрема Женевські конвенції та їх додаткові протоколи, гарантує захист медичних установ та персоналу. Ці документи встановлюють, що під час бойових дій держава зобов'язана забезпечити безпеку медичних послуг, транспортних засобів та самих медичних установ, що є критично важливим для забезпечення права на медичну допомогу [9]. Проте, як показує практика, імплементація цих норм різниться в залежності від країни, що вимагає постійної адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів.

Незважаючи на наявність розвинених законодавчих механізмів, реалізація правового захисту зображення стикається з низкою викликів. По-перше, існує проблема недостатнього фінансування та ресурсного забезпечення органів, відповідальних за моніторинг та впровадження законодавчих норм. Без належного контролю порушення прав можуть залишатися безкарними, що негативно впливає на ефективність системи захисту. По-друге, швидкий розвиток технологій створює нові форми порушень, до яких законодавство не завжди встигає адаптуватися. Це вимагає постійного перегляду та оновлення правових норм, а також впровадження сучасних технологічних засобів, що дозволяють оперативно реагувати на нові загрози [9].

Доступ до медичної візуалізації є ключовим елементом сучасної охорони здоров'я, оскільки він безпосередньо впливає на якість діагностики та лікування. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та ООН визнають рівний доступ до медичних технологій як важливий чинник досягнення сталого розвитку та забезпечення здоров'я населення [13, 9]. Проте існують значні розбіжності між країнами з високим доходом (НІС) та країнами з низьким та середнім доходом (LMIC). Напри-

клад, за даними ВООЗ, кількість пристроїв для медичної візуалізації в регіонах з низьким рівнем доходів може становити лише 0,5 пристроїв на 10 000 осіб, у той час як у розвинених країнах цей показник у кілька разів вищий [10]. Ці диспропорції створюють додаткові виклики для забезпечення рівного доступу до медичних послуг.

Окрім технічних аспектів, важливим є підвищення рівня медичної грамотності населення, що дозволить пацієнтам краще розуміти результати медичних досліджень та брати активну участь у власному лікуванні. Проте надмірна прозорість може призводити до неправильного тлумачення складних даних без професійного супроводу, що вимагає розробки спеціалізованих інструкцій для пацієнтів [11].

Міжнародні документи, такі як Європейська конвенція з прав людини, Загальна декларація прав людини ООН та інші, створюють загальну правову базу для захисту права на приватність та особисте зображення. Ці документи визнають право на приватне та сімейне життя, що включає захист особистого образу, і встановлюють стандарти, які мають бути інтегровані в національне законодавство [1]. У Європейському Союзі правове регулювання базується на статті 8 конвенції, яка гарантує непорушність приватного життя, а також на положеннях інших міжнародних договорів.

На локальному рівні країни розробляють власні правові механізми, що враховують культурні та соціальні особливості регіону. Наприклад, у країнах Африки та Латинської Америки існують специфічні нормативні акти, які регулюють питання використання зображень, однак їхня ефективність залежить від місцевих умов та рівня розвитку правової системи. Це свідчить про необхідність постійного вдосконалення та гармонізації нормативних актів із міжнародними стандартами, що дозволить забезпечити належний рівень захисту прав особи [2; 3].

Правове регулювання медичної візуалізації охоплює декілька основних категорій законодавства. По-перше, конституційне право встановлює фундаментальні принципи, що гарантують право на охорону здоров'я та приватність. По-друге, законодавчі акти та нормативні документи визначають стандарти надання медичних послуг, включаючи використання медичних зображень. Нарешті, судова практика створює прецеденти, що допомагають вирішувати спори, пов'язані з несанкціонованим використанням медичних зображень та порушенням прав пацієнтів [6, 7].

Міжнародне гуманітарне право також відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки медичних установ та персоналу під час збройних конфліктів. Женевські конвенції та їх додаткові протоколи встановлюють обов'язок держав захищати медичні засоби та персонал, що є особливо важливим для медичних зображень, отриманих у кризових умовах [9]. Проте імплементація цих норм часто є неоднорідною, що створює додаткові виклики для забезпечення єдиного стандарту захисту.

Однією з основних проблем є недостатня ефективність системи правозастосування. Незважаючи на наявність законодавчих актів, їхнє практичне застосування часто стикається з труднощами через обмежені ресурси, відсутність спеціалізованих органів контролю та швидкий розвиток технологій. Це призводить до того, що порушення прав часто залишаються безкарними, що негативно впливає на рівень довіри до системи охорони здоров'я [9].

Крім того, виклики пов'язані з технологічним розвитком вимагають постійного оновлення правових норм. Нові технології, зокрема штучний інтелект, дозволяють ефективно аналізувати медичні зображення, але водночас створюють ризики несанкціонованого доступу та витоку чутливої інформації. Тому важливо інтегрувати новітні технологічні засоби захисту у правове регулювання, забезпечуючи відповідні механізми контролю та аудиту [5].

У світлі вищезазначених викликів необхідно розробляти нові правові механізми, які дозволять ефективно захищати право на зображення та забезпечувати належний рівень захисту медичних даних. Одним із перспективних напрямків є впровадження систем ліцензування, що дозволять власникам зображень укладати договірні відносини з користувачами, забезпечуючи економічну винагороду та юридичний захист. Також важливо розробити єдину нормативно-правову базу, яка б гармонізувала вимоги міжнародного та національного законодавства, що дозволить мінімізувати суперечності між різними правовими системами.

Подальші дослідження мають зосередитися на розробці ефективних технологічних засобів захисту, таких як сучасні алгоритми шифрування, системи автентифікації та моніторингу. Інтеграція цих рішень із правовою базою дозволить створити комплексну систему, здатну оперативно реагувати на нові загрози та забезпечувати високу якість охорони здоров'я. Водночас, важливо дослідити соціально-політичні та етичні аспекти використання зображень, зокрема забезпечення доступу до медичної візуалізації для всіх верств населення та підвищення медичної грамотності.

**Висновки.** Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що правове регулювання права на зображення є складною та багатогранною проблемою, яка охоплює як аспекти інтелектуальної власності, так і право на приватність особи. Сучасне законодавство визнає право особи на власне зображення як фундаментальний елемент її інтелектуальних та персональних прав, проте виника-

ють численні суперечності між різними конституційними цінностями, зокрема між свободою вираження та правом на приватність.

Розвиток цифрових технологій створює нові виклики для захисту зображення, зокрема через несанкціоноване розповсюдження та комерціалізацію без попередньої згоди особи. Сучасні правові норми повинні враховувати як суб'єктивні, так і об'єктивні аспекти цього права, забезпечуючи баланс між економічними інтересами та захистом особистої гідності. Інтеграція міжнародних стандартів із національним законодавством є необхідною умовою для ефективного захисту прав осіб у глобалізованому світі.

У сфері медичної візуалізації проблема набуває особливої актуальності, оскільки доступ до медичних зображень без належного контролю може негативно вплинути на якість діагностики та лікування, а також порушувати права пацієнтів. Тому важливо забезпечити як юридичний, так і технологічний захист цих даних, впроваджуючи сучасні засоби контролю та моніторингу.

Подальші дослідження повинні спрямовувати зусилля на розробку універсальних правових механізмів, що враховують специфіку цифрової епохи, а також на впровадження інноваційних технологій для забезпечення високого рівня захисту медичних даних. Лише комплексний підхід, який об'єднує етичні, юридичні та технологічні компоненти, дозволить забезпечити належний рівень захисту права на зображення та сприятиме подальшому розвитку систем охорони здоров'я у глобальному масштабі.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Madow M. Private Ownership of Public Image: Popular Culture and Publicity Rights. *California Law Review*. 1993. Vol. 81, № 1. P. 125–240. DOI: <https://doi.org/10.2307/3480785>.
2. Greer C.J. International Personality Rights and Holographic Portrayals. *Indiana International & Comparative Law Review*. 2017. Vol. 27, № 2. P. 247–276. DOI: <https://doi.org/10.18060/7909.0052>.
3. Razon A.K., Domino J.J. Open Book: An Analysis of the Celebrity's Right to Privacy. 2013. URL: [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=3413328](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3413328) (дата звернення: 01.02.2025).
4. U.S. Department of Justice. Sharing of Intimate Images Without Consent: Know Your Rights. URL: <https://www.justice.gov/atj/sharing-intimate-images-without-consent-know-your-rights> (дата звернення: 01.02.2025).
5. Madow M. Private Ownership of Public Image: Popular Culture and Publicity Rights. *California Law Review*. 1993. Vol. 81, № 1. P. 125–240. DOI: <https://doi.org/10.2307/3480785>.
6. Ren J., Esce A. Ethics in Practice: Autonomy and Shared Decision-Making. AAO-HNS Bulletin. 2024. 14 листопада. URL: <https://bulletin.entnet.org/clinical-patient-care/article/22926489/ethics-in-practice-autonomy-and-shared-decisionmaking> (дата звернення: 01.02.2025).
7. Flarey D. Health Care Ethics and Informed Consent: A Comprehensive Guide. AIHCP. 2024. URL: <https://aihcp.net/2024/10/14/health-care-ethics-and-informed-consent-a-comprehensive-guide> (дата звернення: 01.02.2025).
8. Організація африканської єдності. Африканська хартія прав людини і народів (Банджувська хартія). Банджул, 1981. URL: [https://au.int/sites/default/files/treaties/36390-treaty-0011\\_-\\_african\\_charter\\_on\\_human\\_and\\_peoples\\_rights\\_e.pdf](https://au.int/sites/default/files/treaties/36390-treaty-0011_-_african_charter_on_human_and_peoples_rights_e.pdf) (дата звернення: 01.02.2025).
9. UFO Themes. Medical ethics: Principles and application in radiology. Radiology Key. 2024. URL: <https://radiologykey.com/medical-ethics-principles-and-application-in-radiology> (дата звернення: 01.02.2025).
10. Wikipedia. List of landmark court decisions in the United States. 2023. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/List\\_of\\_landmark\\_court\\_decisions\\_in\\_the\\_United\\_States](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_landmark_court_decisions_in_the_United_States) (дата звернення: 01.02.2025).
11. Kavanagh M. M. та ін. Laws for health and care worker protection and rights: A study of 182 countries. *PLOS Global Public Health*. 2024. Vol. 4, № 12. Article e0003767. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pgph.0003767>.
12. Elsevier-elibrary.com. Introduction to Radiologic and Imaging Sciences and Patient Care. 2019. URL: [https://elsevier-elibrary.com/contents/fullcontent/15189552/epubcontent\\_v2/OEBPS/xhtml/CHP024.xhtml](https://elsevier-elibrary.com/contents/fullcontent/15189552/epubcontent_v2/OEBPS/xhtml/CHP024.xhtml) (дата звернення: 01.02.2025).
13. Applied Radiology. Working at the Intersection of Radiology and Global Health Equity. 2020. URL: <https://appliedradiology.com/articles/working-at-the-intersection-of-radiology-and-global-health-equity> (дата звернення: 01.02.2025).